

**Streken
steden
en
gemeenten
in
beweging**

KORTRIJK

nieuwe mogelijkheden op oude tradities

O. VANNESTE,

*Direkteur van het
Westvlaams
Economisch
Studiebureau*

De problemen van het Kortrijkse kunnen als volgt samengevat worden: een te smalle en deels verouderde industriële basis en een te grote conjunkturgevoeligheid, eigen aan een voor een gedeelte marginale economie.

De oplossingen zullen voor deze textielstreek, net als in Lancashire of als in de New-England staten van Noord-Amerika, moeten gezocht worden in de richting van

- de gestimuleerde industrievestiging
- de gestimuleerde diversifikatie van de nijverheid.

Laten wij eerst in het kort de economie van het Kortrijkse analyseren.

De totale tewerkstelling in het arrondissement Kortrijk bedraagt circa 97.000 eenheden, waarvan 57 % in de nijverheid, 17 % in de landbouw en 26 % in de verzorgingssector.

De industrie van het arrondissement Kortrijk biedt werkgelegenheid aan circa 55.000 arbeidskrachten. Onder de kenmerken van deze industrie zijn te noteren: (I) de uitgesproken specializatie in de produktie van half-duurzame gebruiksgoederen (vlas en textiel in het algemeen); (II) de geringe omvang van het merendeel van de ondernemingen, en (III) de spreiding van de

ondernemingen over het gehele arrondissement.

Het Kortrijkse is een textielgewest bij uitstek; niet minder dan 58 % van alle tewerkgestelden in de industrie behoren tot deze bedrijfstak. De «textielnijverheid» is zoals bekend een verzamelbegrip voor vele en uiteenlopende activiteiten. Welnu, bijna al de geledingen van de branche in al hun variëteiten van grondstoffen en eindprodukten, in alle stadia van verwerking, zijn in het Kortrijkse aan te treffen. Op deze regionale textielindustrie is daarenboven in de jongste jaren een belangrijke konfektienijverheid gaan groeien terwijl sinds jaren ook de produktie van machines en toebehoorten voor de textielbranche wortel heeft geschoten.

Na de textiel is de metaalnijverheid de belangrijkste bedrijfstak, in termen van tewerkstelling. Men mag aannemen dat door de vlugge ontwikkeling van een grootbedrijf, nl. de Tréfileries L. Bekaert, deze branche reeds méér dan 7.000 arbeidskrachten telt.

Op de derde plaats komt het bouwvak, gevolgd door de houtverwerkende nijverheid. Laatstgenoemde bedrijfstakken tellen circa 5.000 arbeidskrachten.

Typische bedrijfstakken voor het Kortrijkse

zijn verder nog de zeer verspreide vlasvezelbereidingsnijverheid en de gekoncentreerde dakpannenindustrie.

De Kortrijkse industrie is gegroeid uit het initiatief van talrijke personen en families; zij is gespreid over een groot aantal gemeenten. Eigenlijke industriewijken zijn in het Kortrijkse zo goed als onbekend. Werken en wonen zijn er op een merkwaardige wijze door elkaar vermengd, zodanig zelfs dat de ontwikkeling van het ene niet zelden het andere belemmert.

De verzorgingssektor komt in het Kortrijkse op de tweede plaats. Het is duidelijk dat in een dicht bevolkt gebied als het Kortrijkse, met zijn talrijke en grote woonkernen, een belangrijk deel van de beroepsbevolking, nl. 25.000 eenheden in de handel en verzorging een bron van gewin kan vinden. Deze handel leeft niet enkel van het ter plaatse gewonnen inkomen van de nijverheid en de landbouw, maar tevens van de koopkracht welke door de vele grensarbeiders uit Frankrijk naar deze streek wordt geheveld.

De rechtstreekse en onrechtstreekse tewerkstelling in de landbouw bedraagt circa 17.000 personen. De relatief vroege industrialisering, de dichte en vlugge bebouwing en de gesteldheid van de bodem verklaren deze geringe belangrijkheid van de landbouw. De mechanizatie en het toenemend gebruik van gronden voor niet-agrarische doeleinden, zoals wegen, woningen, industrie en recreatie stellen ook in het Kortrijkse het vraagstuk van de beroepsafvloeiing uit de landbouw. Zowel overschakeling naar intensievere teelten, bijvoorbeeld de grove groentenkultuur, als overschakeling van jongeren in de landbouw naar vrije beroepen, industrie of handel kunnen een oplossing van dit probleem vergemakkelijken.

* * *

De ontwikkeling van deze drie sectoren van het economisch leven maken echter van het Kortrijkse geen probleemloos gebied. De industriële basis van het Kortrijkse is te smal. Kortrijk is het dichtst bevolkte arrondissement van de provincie, en zal binnen enkele jaren 300.000 inwoners tellen. Voor de opkomende generaties moeten dringend nieuwe plaatsen in de nijverheid van de streek gevonden worden.

Daarenboven dreigt de specializatie in de textielnijverheid thans, in het breed kader van de algemene regressie van deze bran-

che in de ontwikkelde landen, gevaren in te houden voor de tewerkstelling en het levenspeil in het algemeen. In 1958 telde het arrondissement Kortrijk gemiddeld 7.000 werklozen, of 6 % van de aktieve bevolking. De werkloosheid neemt thans opnieuw af, door een herleving in tal van bedrijfstakken na een hoogtepunt te hebben bereikt tijdens de staking van de grensarbeiders in Frankrijk.

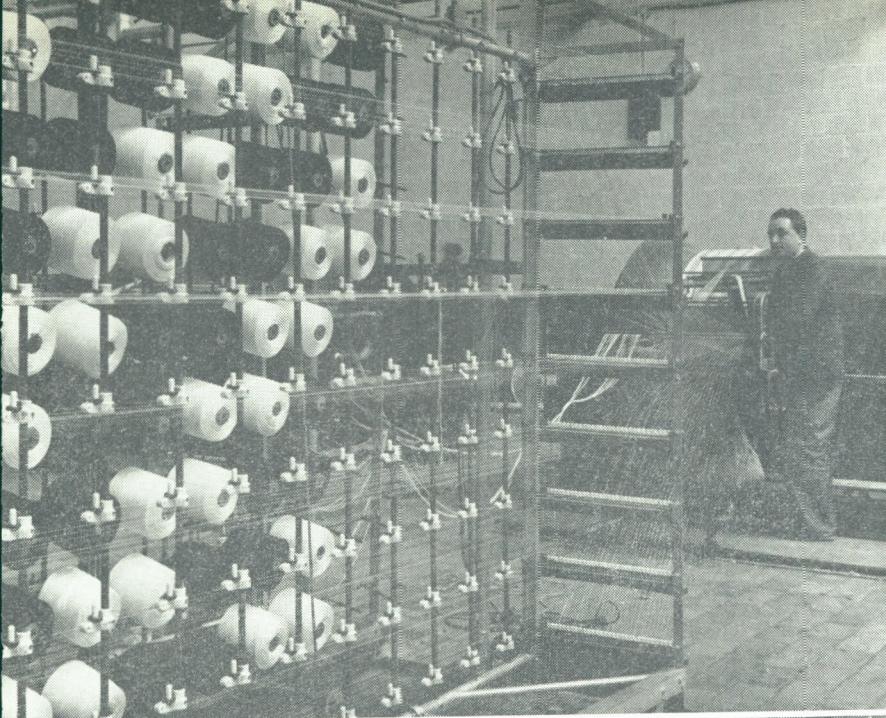
De tewerkstelling in het Kortrijkse is verder ten zeerste gevoelig aan de conjunctuur. In 1955 bedroeg de gemiddelde werkloosheid 8.000 eenheden; in 1956 daalde het cijfer tot 5.000 en in 1957 tot 3.000 werklozen. In 1958 was de werkloosheid opnieuw verhoogd tot 7.000 eenheden. Deze up en downs vinden hun oorsprong in de grensarbeid en in de gevestigde textielnijverheid die sinds de tweede wereldoorlog blijkbaar aan scherpe conjunctuurwisselingen onderworpen is in de ganse westerse wereld.

Het fenomeen van de grensarbeid getuigt van de onvoldoende werkgelegenheid in eigen gewest. De grensarbeid die in het Kortrijkse circa 22.000 eenheden telt, was lange jaren a.h.w. een uitlaatklep voor de belangrijke bevolkingskoncentraties in het zuiden. Men mag zeggen dat de Kortrijkse ekonomie een lekke bodem heeft.

Het grensarbeidersfenomeen in het zuiden van West-Vlaanderen dagtekent uit de 19^e eeuw; men schat het aantal grensarbeiders rond die tijd op circa 70.000 eenheden. Na de grote crisis van 1930 verminderde hun aantal tot circa 46.000. De Franse overheid voerde sedertdien een politiek van bescherming van de eigen onderhorigen. Na de tweede wereldoorlog kon slechts een traag herstel van de grensarbeid waargenomen worden. In maart 1948 werden opnieuw 38.170 grensarbeiders in West-Vlaanderen geteld, waarvan 22.666 of 59,4 % in het arrondissement Kortrijk woonachtig waren. In 1952 was hun aantal met circa 8.000 eenheden gedaald. In 1956 begon Noord-Frankrijk opnieuw op de arbeidsmarkt van West-Vlaanderen aan te werven. De oorzaken hiervan waren: de hoogconjunctuur en het werkverlaten van Noordafrikaanse arbeiders in Noord-Frankrijk. In 1958 volgde echter opnieuw een inzinking; in enkele maanden tijds waren in de grensstreek niet minder dan 2.000 grensarbeiders werkloos geworden.

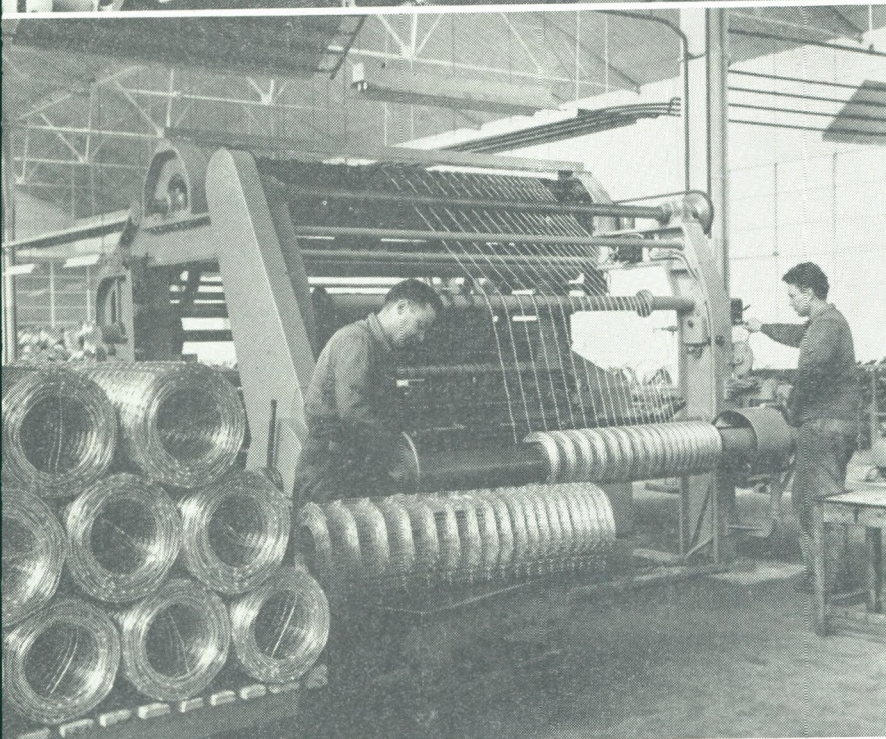
Voor West-Vlaanderen is de grensarbeid

een noodzakelijkheid geweest bij gebrek aan voldoende werkgelegenheid in eigen streek; 10 % van de actieve bevolking van de provincie of 20 % van de werkliedenbevolking is gemiddeld tewerkgesteld in Noord-Frankrijk. In het arrondissement Kortrijk bedraagt het grensarbeidersaantal zelfs 18 % van de actieve bevolking en 30 % van het aantal loontrekenden.

Het is duidelijk dat door deze afhankelijkheid van het buitenland heel wat problemen om de hoek komen kijken: afhankelijkheid van de beschermende maatregelen van de Franse overheid ten gunste van eigen landgenoten, hogere conjunctuurgevoeligheid en daling van het reëel loon door muntontwaarding. De jongste devaluatie van de Franse frank gaf aanleiding, juist zoals in het begin van 1948 en in het najaar van 1949, tot een konflikt. Men mag stellen dat het niet toekennen van de bonifikatie voor West-Vlaanderen een inkomens-

BOVEN :

*Spinnerij De Witte-Lietaer
Lauwe.*

MIDDEN :

*Tréfileries L. Bekaert,
Zwevegem.*

ONDER :

*Gebroeders De Coene,
Kortrijkse Kunstwerkstede,
Kortrijk.*

(Foto's L. van Paridon)

verlies van een half miljard Belgische frank per jaar had betekend.

De toekomst van deze grote schare grensarbeiders lijkt niet rooskleurig. Het merendeel dezer arbeiders zijn eveneens op de textielindustrie aangewezen. In Noord-Frankrijk verwacht men echter door een grootscheeps rationaliseringsplan een vermindering van de tewerkstelling in deze bedrijfstak. Verder zal vanaf 1960 het arbeidsaanbod jaarlijks met circa 25.000 eenheden toenemen, ingevolge de hoge geboortecijfers van na de tweede wereldoorlog.

Buiten de grensarbeiders werken ongeveer ook nog een 4.000-tal personen van het arrondissement Kortrijk buiten West-Vlaanderen. De voornaamste aantrekkingspolen zijn Gent, Brussel en het kolenbekken van het Centrum. Uit de noordelijke en westelijke gelegen arrondissementen van West-Vlaanderen, nl. Tielt, Roeselare en Ieper en uit Oost-Vlaanderen, komen anderzijds dagelijks een 8.000-tal arbeiders naar het Kortrijkse werken. De Kortrijkse arbeidsmarkt vertoont aldus zekere kenmerken van een aantrekkingspool (+ 8.000) maar ook alle kenmerken van een expulsiegebied (— 26.000).

De ontleding van de problematiek van de arbeidsmarkt toont aan dat onder gelijkblijvende omstandigheden de werkgelegenheid in de plaatselijke nijverheid in de komende jaren zal moeten uitgebreid worden.

Rekening houdend met de uitschakeling van mobiele arbeiders en van grensarbeiders, maar zonder rekening te houden met de werkloosheid en de aangroei van de actieve bevolking mag het arbeidsoverschot op minimum 10.000 eenheden geraamd worden.

De plaatselijke industrie staat bijgevolg voor zware opdrachten, die des te complexer zijn daar het Kortrijks bedrijfsleven in hoge mate afgestemd is op de textielnijverheid, een bedrijfstak waarvan het rationaliseringsproces in volle gang is en waar een stijgende produktie in het algemeen gesproken samengaat met een stagnatie of zelfs een achteruitgang van de tewerkstelling.

Diversifikatie van de industriële bedrijvigheid dringt zich dus op; deze diversifikatie kan plaats vinden binnen de bestaande textielnijverheid, in nauw contact of als verdere verwerking van plaatselijke textielprodukten, of buiten alle verband met deze bedrijfstak. Experimenten in het buitenland, nl. in de U.S.A. en Groot-Brittannië, wij-

zen uit dat typische textielcentra zich goed lenen tot reconversie en diversifikatie.

De mogelijkheden tot verdere industrialisering van het Kortrijkse zijn groot. In deze streek zijn initiatiefrijke en kapitaalkrachtige personen en ondernemingen aanwezig; verder hebben produkten van deze streek het Kortrijkse in het binnen- en buitenland een goede faam gegeven.

Zowel aan privé-zijde als aan de openbare besturen is echter een actieve rol toegemeten. De gemeentebesturen moeten mede helpen zorgen om de nodige infrastructuur ter beschikking te stellen. Het Kortrijks streekplan voorziet drie industrieterreinen. Het zal noodzakelijk zijn om o.m. door interkommunaal overleg, de uitvoering van deze plannen mogelijk te maken. Ook de Centrale Overheid moet door subsidiëring deze uitrusting tot stand helpen brengen. Enkel het ter beschikking stellen van plaatsen voor industrievestiging kan in een drukbevolkt gewest als dit hier kans van slagen verzekeren. Het streekplan van het Kortrijkse, dat na jaren studie van feiten en tendensen tot stand kwam, is een eerste-klas en uniek werkinstrument dat nu moet dienen ter bevordering van de welvaart en waarin de gemeentebesturen, individueel en in interkommunaal verband, een belangrijke rol te vervullen hebben. De besprekingen die op interkommunaal vlak in de schoot van het streekplan reeds werden aangevangen zijn een rijke belofte voor de toekomst van het Kortrijkse.

Wij hebben alle redenen om te geloven in de toekomst van Kortrijk en ook van zijn textielnijverheid. Laten wij niet uit het oog verliezen dat het marginaal worden van bedrijfstakken, het probleem van de industrialisering en van de diversifikatie essentieel verbonden zijn met de groei en de vooruitgang van onze maatschappij. Om de welvaart te bestendigen en de dringende noden te ondervangen is niet zozeer steun nodig om economische musea in stand te houden, als wel aanmoediging en stimulans om de modernizatie, de expansie en de diversifikatie in de hand te werken.

Hetgeen hier uit zuiver privé-initiatief, uit families met industriële traditie is gegroeid, is voor eenieder die zich buigt over de sociaal-economische problemen van dit gewest een waarborg. Op het initiatief van de Kortrijkse industriëlen mag voor de verdere ontwikkeling van West-Vlaanderen zeker gerekend worden.